

dr. sc. Marija KARBIC
Hrvatski institut za povijest
Zagreb

UDK 929.52"12/14"
94(497.5)"12/14"
Kategorija: Izvorni znanstveni rad
Primitljeno: 01.09.2007

Morovički (Maróti) iz plemićkog roda Gut-Keled

Obitelj Morovičkih potekla je iz plemićkog roda Gut-Keled, jednog od ugarskih plemićkih rodova koji svoje podrijetlo vuku od njemačkih vitezova koji su u Ugarsku došli tijekom 11. i 12. stoljeća. Ako u cjelini promatramo povijest ove obitelji možemo razlikovati dvije osnovne etape. U vrijeme Mihaela, njegova sina Stjepana i Stjepanovih sinova obitelj osigurava svoje osnovne posjede i utvrđuje svoj položaj u Vukovskoj županiji različitim kraljevskim darovnicama. Od vremena Stjepanovih unuka, pak, pripadnici obitelji igraju značajniju ulogu i na širem planu Ugarsko-hrvatskog kraljevstva, te i posjede stječu širom zemlje. Ivan Morovički je bio mačvanskim banom uz manje prekide od 1397. do 1410. godine, te ponovno 1427.-1428. godine. Osim toga, bio je i županom Sikula (1397.-1398.) te županom županija Baranja, Bács, Tolna, Bodrog i Vukovo. Ivanov sin Ladislav bio je mačvanskim banom od 1441.-1443. godine, a kao župan županija Arad, Békés, Zarand spominje se od 1441. do 1444. godine. Ladislavov sin i Ivanov unuk Matija spominje se također kao mačvanski ban (uz prekide od 1469. do smrti 1476.).

Obitelj Morovičkih je, kao što je već u naslovu priloga rečeno, obitelj potekla iz plemićkog roda Gut-Keled, jednog od ugarskih plemićkih rodova koji svoje podrijetlo vuku od njemačkih vitezova koji su u Ugarsku došli tijekom 11. i 12. stoljeća. Prema pisanju ugarskog kroničara iz 13. st. Simona de Kéza precizno plemićkog roda Gut-Keled su trojica braće koja su u Ugarsku došli u vrijeme kralja Petra, koji je vladao u drugoj četvrtini 11. stoljeća, i to iz Švapske.¹ Prema kronici iz sredine 14. st. poznatoj pod imenom *Chronicon Pictum Vindobonense* u Ugarsku ih je kao pomoć kralju Petru poslao njemački car Henrik III. Budući da je kralj Petar postao vazalom Henrika III. 1045. godine, to je vjerojatno bila godina kada su braća stigla u Ugarsku.² Tijekom vremena ovaj se rod dijelio na grane, koje su se kasnije dalje dijelile te je od plemićkog roda Gut-Keled poteklo sve u svemu više od 20 obitelji.³ Iz roda Gut-Keled i obitelji koje su nastale njegovim dijeljenjem došao je niz istaknutih pojedinaca, koji su vršili i najviše dužnosti u Ugarsko-hrvatskom kraljevstvu.⁴

Pojedine obitelji koje su nastale dijeljenjem plemićkih rodova ime su često nosile prema svom glavnom, matičnom posjedu.⁵ Takav je bio slučaj i s obitelji o kojoj ovdje govorim. Obitelj Morovičkih nazvana je prema Moroviću u Srijemu (tada u Vukovskoj županiji), svom matičnom posjedu. Stjepan, sin Mihaela, začetnika ove obitelji, u izvorima se još uvijek određuje kao pripadnik roda, tj. navodi se kao Stjepan, sin Mihaela *de genere Guthkeled*, a ne kao pripadnik obitelji,⁶ no, to će već učiniti njegovi sinovi koji se u vrelima počinju nazivati po svom posjedu Moroviću, tj. spominju se s pridjevkom *de Maroth* ili *de Morouch*.⁷

Prošlost ove obitelji izuzetno je bogata, no ovom ću se prilikom osvrnuti samo na neke važne trenutke u njezinoj povijesti te izdvojiti značajnije pojedince koji su joj pripadali. Željela bih upozoriti na važnost Morovičkih za povijest, u prvom redu,

¹ *Simonis de Kéza Gesta Hungarorum*, prir. László Veszprémy i Frank Schaer (Budimpešta, 1999.), 164-165.

² János Karácsonyi, *A magyar nemzetségek a XIV. század közepéig* (Budimpešta, 1900.), 470; *Korai magyar történeti lexikon (9-14. század)* (Budimpešta, 1994.), 61.

³ J. Karácsonyi, *A magyar nemzetségek*, 474-475; Pál Engel, *Magyarország világi archontológiája 1301-1457*, 2 sv. (Budimpešta, 1996.) 2: 88.

⁴ Usp. npr. Marija Karbić, "Joakim Pektar, slavonski ban iz plemićkog roda Gut-Keled", *Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice/VDG Jahrbuch 2000*, 19-24.

⁵ Marija Karbić, "Od plemićkog roda do plemenitih obitelji. Rod Borića bana iz Požeške županije od 13. do 15. st.", u: *Izabrane teme iz hrvatske povijesti. Zbornik radova sa znanstvenih kolokvija Dies historiae 2004.-2006.* (Zagreb, 2007.), 147-148.

⁶ Usp. Tadija Smičiklas i dr. (prir.), *Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae. Diplomatički zbornik kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije*, 18 sv. (Zagreb, 1904.-1990.) [dalje: CD] 7: 323.

⁷ CD, 8: 532.

istočne Slavonije i Srijema, ali u određenim trenucima i Ugarsko-hrvatskog kraljevstva u cjelini.⁸

Ako u cjelini promatramo povijest ove obitelji možemo razlikovati dvije osnovne etape. U vrijeme Mihaela, njegova sina Stjepana i Stjepanovih sinova obitelj osigurava svoje osnovne posjede i utvrđuje svoj položaj u Vukovskoj županiji različitim kraljevskim darovnicama. Od vremena Stjepanovih unuka, pak, pripadnici obitelji igraju značajniju ulogu i na širem planu Ugarsko-hrvatskog kraljevstva, te i posjede stječu širom zemlje.

Ovu granu plemićkog roda Gut-Keled možemo pratiti od 1263. godine, kada Stjepan, mladi kralj, daruje Mihaelu, sinu Mihaelovom, poradi njegove vjerne službe posjed *Borotk* u Vukovskoj županiji. U ispravi se navodi da je ovaj ranije pripadao Mihaelovu ocu, ali je potom na neki, ovdje neobjašnjen, način došao u posjed utvrde Vukovo, tako da ga je kralj zapravo samo vratio Mihaelu i njegovim nasljednicima.⁹ Navedena *villa Borotk* u kasnijim se vrelima navodi kao *Marouth*,¹⁰ *Morouth*¹¹ *Moroth*,¹² *Morouch*,¹³ to jest, ovdje se radi o Moroviću. Nakon što je ovaj posjed došao u njihove ruke, obitelj Morovičkih odvaja se od plemićkog roda iz koga je potekla i počinje samostalno funkcionirati.

Mihaelov sin Stjepan prvi se puta u vrelima spominje 1275. godine. Iz tada izdane isprave kojom kralj Ladislav oslobađa njegove podanike od plaćanja banskih daća, saznajemo da je u to vrijeme bio *iuvenis* (mladi vitez) na kraljevu dvoru.¹⁴ Napose se istakao 1291. u ratu protiv austrijskog vojvode Alberta, kasnijeg njemačkog cara, pri čemu je zadobio i teške rane.¹⁵ Godine 1294. sudjelovao je opsadi Adorjána, grada pobunjenog plemićkog roda Bars.¹⁶ Zbog svih njegovih zasluga kralj Andrija Mlečanin je 1298. izuzeo njega i njegove podložnike ispod jurisdikcije vukovskog župana.¹⁷ Ovu je povlasticu na molbu Stjepanova sina Mihaela 1319. potvrdio i kralj

⁸ Povijesti Morovičkih posvećen je doktorski rad Petera Rokaia obranjen na Filozofskom fakultetu u Beogradu 1983. godine. Njegov tekst mi, nažalost, dosada nije bio dostupan te nije korišten u ovom radu.

⁹ CD 5: 279.

¹⁰ CD 12: 273.

¹¹ CD 8: 532.

¹² CD 9: 108.

¹³ CD 9: 172.

¹⁴ CD 6: 153-155. *Iuvenis* je naslov koji se obično davao vitezovima koji još nisu oženjeni, te nije bio u vezi sa stvarnom dobi njegova nosioca. O tome vidi opširnije: Georges Duby, "In Northwestern France. The 'Youth' in Twelfth-Century Aristocratic Society", u: Frederic L. Cheyette (ur.), *Lordship and Community in Medieval Europe* (New York, 1968.), 198-209.

¹⁵ CD 7: 323-324.

¹⁶ J. Karácsonyi, *A magyar nemzetsége*, 494.

¹⁷ CD 7: 323-324.

Karlo Robert.¹⁸ Ovaj ju je kralj potvrdio još jednom 1324. godine.¹⁹ Osim što je kraljevim privilegijima ojačao svoj položaj, Stjepan je došao i do novih posjeda nakon što je njegov rođak Tomo, sin Mortuna, umro bez nasljednika. Godine 1292. Tomine su posjede podijelili Mihael i njegovi rođaci Dénes i Lotar, sinovi Lotara, te njihov nećak Mortun, sin Andrijin.²⁰

I Stjepanov je sin Mihael poput svoga oca položaj gradio na službi kralju. Bio je *iuvenis* na kraljevskom dvoru te se isticao vjernošću, napose u borbama protiv pobunjenog plemstva, pri čemu je dopao i teških rana.²¹ Godine 1324. Mihael vrši i dužnost kaštelana Vitánya u županiji Komárom.²² Mihaelovu službu kralj je nagradio, osim time što je na njegov zahtjev, kao što je već rečeno, potvrdio povlasticu danu njegovu ocu 1275. godine, i podijelivši 1323. njemu i braći mu Klementu i Stjepanu, koji je također bio kraljevski vitez, patronatsko pravo nad benediktinskim samostanom sv. Križa u Srijemu.²³ Godine 1324. kralj je Mihaelu potvrdio i darovnicu za Morović koju je 1263. dobio njegov djed Mihael.²⁴

U vezi s različitim sporovima oko posjeda u vrelima se više puta javlja Mihaelov brat Stjepan. Godine 1346. vodio je spor s Andrijom Nikolinim, mačvanskim kaštelanom, poradi granica posjeda *Sumus*.²⁵ Nešto kasnije zastupao je svoju ženu u sporu koji se vodio oko njezine djevojačke četvrtine, a o čemu saznajemo iz pisma kralja Ludovika od 31. ožujka 1348. kojim ovaj nalaže da se podijele imanja *Ibran*²⁶ i *Dethmar*²⁷ u Vukovskoj županiji između Ane, supruge Ivana, sina Giletova, i njezinih kćeri Elizabete i Marije, s jedne strane, i Stjepana Morovića, koji je nastupao u ime svoje žene Elizabete, kćeri magistra Đurka, s druge strane.²⁸ Zajedno s braćom Nikolom i Ivanom vratio je 1353. posjed Komar u Vukovskoj županiji plemićima Komorskim, od kojih su ga bili oteli.²⁹

¹⁸ CD 8: 532-533.

¹⁹ CD 9: 172-174.

²⁰ Magyar Országos Levéltár [dalje: MOL], DL 41310.

²¹ CD 9: 109.

²² CD 9: 173.

²³ CD 9: 108.

²⁴ CD 9: 176-177.

²⁵ CD 11: 271-272. Položaj danas nepoznat. Usp. Pál Engel, *Naselja Vukovske županije* (rukopis).

²⁶ Sjeverozapadno od Negoslavaca. Usp. P. Engel, *Naselja*.

²⁷ Moguće je da se nalazio u blizini Koritne. Usp. P. Engel, *Naselja*.

²⁸ CD 11: 449-450.

²⁹ CD 12: 184.

Do daljeg uspona obitelji dolazi za Ivana, sina Mihaelovog mlađeg brata Ivana.³⁰ On je bio među plemićima koji su u sukobima iza ubojstva Karla Dračkoga stajali uz kraljicu Mariju i Elizabetu. Sudjelovao je u bitci kod Gorjana i jedan je od rijetkih pristalica kraljica koji su tom prilikom uspjeli izbjeći smrt ili barem zarobljavanje.³¹ Kasnije se je borio na Žigmundovoj strani u borbama protiv braće Horvata te je bio i ranjen.³²

Osim u unutrašnjim sukobima, Ivan se je istakao i u borbi protiv Osmanlija. Kada su ovi 1391. provalile na teritorij Srijemske županije, dočeka ih je kod Mandelosa i suzbio, ali je njegov brat Dionizije pritom bio zarobljen.³³ Ivan je uzeo učesća i u Žigmundovom pohodu protiv Osmanlija u Vlaškoj 1395. godine te je tijekom borbi u kojima je Žigmund zauzeo Nikopolj, bio ponovno ranjen, i to ovaj puta vrlo teško.³⁴

Ipak se uspješno oporavio, te ubrzo potom započinje obnašati i niz važnih službi. Po prvi puta preuzima dužnost mačvanskog bana (1397.), dužnost koju će, inače, uz manje prekide vršiti do 1410. godine, te ponovno 1427.-1428. godine. Osim toga, 1397. i 1398. župan je Sikula. Tih godina postaje i županom županija Baranja (1397.), Bács (1399.), Tolna (1398.) i Vukovo (1398.), a nešto kasnije (1403.) je i bodroški župan.³⁵

Ivanovu vjernu službu i njegovo zalaganje, kako u borbama protiv Žigmundovih protivnika unutar Ugarsko-hrvatskog kraljevstva, tako i u ratovanju protiv Osmanlija, Žigmund je nagrađivao posjedima. Dana 12. srpnja 1391. darovao mu je više posjeda pokojnog Ivana, sina Mihaelovog, koji je umro bez nasljednika, u županijama Srijem i Csongrád,³⁶ a ispravom od 22. srpnja 1393. Ivanu i bratiću mu Stjepanu darovao je, nakon što je njegov dotadašnji vlasnik Mihael, sin Petrov, umro bez nasljednika, posjed Čik u Vukovskoj županiji.³⁷ Godine 1397. dobio je između ostaloga i Valpovo,³⁸ a 1398. stječe niz posjeda u županijama Pešta, Pilis, Vukovo.³⁹

³⁰ Usp. Pál Engel, *Középkori magyar genealógia/Magyarország világi archontológiája 1301-1457*, PC CD-ROM (Budimpešta, 2001.) [dalje: P. Engel, *KMG/MVA*], navod: Maróti.

³¹ Vjekoslav Klaić, *Povijest Hrvata*, 5 sv. (Zagreb, 1982.) 2: 257-258.

³² V. Klaić, *Povijest*, 2: 269.

³³ V. Klaić, *Povijest*, 2: 317.

³⁴ V. Klaić, *Povijest*, 2: 319.

³⁵ Baranjski župan je uz manje prekide do 1410. pa onda ponovno 1427.-1428. godine. Župan županije Bács je i 1402.-1410. Župan županije Tolna je uz manje prekide do 1410. godine, a istovremeno obnaša i dužnost vukovskog župana. Bodroški je župan 1403.-1409. i 1427.-1428. (usp. P. Engel, *KMG/MVA*, navod: Maróti).

³⁶ MOL, DL 7711.

³⁷ CD 17: 528-529. Dana 10. listopada iste godine Žigmund je naložio bosanskom kaptolu da Ivana i Stjepana uvede u posjed Čika (CD 17: 546-547). Ovo darovanje potvrdio je 2. travnja 1398. (MOL, DL 7808).

³⁸ György Fejér, *Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis*, 11 sv. (Buda 1829-1844) 10/2: 454.

³⁹ MOL, DL 8301.

I u prvim godinama 15. stoljeća Ivan je jedan od najvažnijih Žigmundovih ljudi te je 1401. za Žigmundova zatočenja vođa njegove stranke u istočnoj Slavoniji,⁴⁰ a 1402. nalazimo ga među velikašima koji su potvrdili ispravu kojom je Albrechtu Habsburškom priznato pravo nasljedstva na ugarsko-hrvatsku krunu u slučaju ako Žigmund ne bi imao muških potomaka.⁴¹

Vjernost Žigmundu očuvao je i dalje. Godine 1403. porazio je nakon žestokih borbi vranskog priora Emerika i otjerao ga u Bosnu. No, pri opsjedanju njegova grada Korve bio je ranjen u glavu.⁴²

I inače je jedno od područja njegova djelovanja bila Bosna, što je i razumljivo s obzirom na smještaj njegovih glavnih posjeda u njezinu susjedstvu. Tako izgleda da je posredovao i u pomirenju bosanskog kralja Stjepana Ostoje sa Žigmundom.⁴³ Kasnije je, nakon što je Ostoja pred Hrvojem Vukčićem Hrvatinićem koji je opsjeo njegov Bobovac, pobjegao u Ugarsku, po nalogu kralja Žigmunda s vojskom pošao u Bosnu kako bi Ostoji vratio prijestolje. Uspio je prodrijeti sve do Bobovca te je prekinuo njegovu opsadu natjeravši neprijatelje na povlačenje.⁴⁴

No, treba reći da je Ivan djelovao i u drugim dijelovima Ugarsko-hrvatskog kraljevstva. Na primjer, u proljeće 1404. nalazimo ga među velikašima koji su po Žigmundovom nalogu ugušili pobunu egerskog biskupa Tome i njegovih saveznika u Erdelju.⁴⁵

I u tom ga je razdoblju Žigmund obdario novim posjedima. Godine 1404. Žigmund je Čanadskom kaptolu izdao nalog da Ivana uvede u neke posjede u županiji Krassó,⁴⁶ a Aradskom kaptolu da isto učini za Gyulu i neke posjede u županijama Békés i Zaránd⁴⁷ te dijelove posjeda Szombathely u Aradskoj županiji.⁴⁸

U Žigmundovom pohodu na Bosnu 1405. bio je zapovjednik jedne od tri vojske. Njegove su jedinice trebale iz Slavonije prodrijeti u Usoru, dok su one pod hrvatskim banom Pavlom Besenyőm trebale udariti dolinom Une i osvojiti Bihać, a treća je vojska imala zadatak čuvati slavonsko-bosansku granicu. Ivan je uspio osvojiti Srebrenik, ali se ostavivši u njemu posadu pod zapovjedništvom Nikole od Goražda i Ladislava Szilágyija povukao iz Usore budući da je postalo jasno da ništa više ne

⁴⁰ V. Klaić, *Povijest*, 2: 341.

⁴¹ V. Klaić, *Povijest*, 2: 343.

⁴² V. Klaić, *Povijest*, 2: 354.

⁴³ O ulozi Ostoje u događajima vezanim uz borbu za ugarsko-hrvatsku krunu između Ladislava Napuljskog i Žigmunda te pomirenju Žigmunda i Ostoje više vidi: V. Klaić, *Povijest*, 2: 368-370.

⁴⁴ V. Klaić, *Povijest*, 2: 371-373.

⁴⁵ V. Klaić, *Povijest*, 2: 380.

⁴⁶ MOL, DL 8901.

⁴⁷ MOL, DL 37589.

⁴⁸ MOL, DL 9000,

može postići. Kako se je i druga vojska morala povući, cijeli je pothvat završio bez većih rezultata.⁴⁹

Uz već spomenute dužnosti mačvanskog bana i župana više županije, Ivan je 1406. godine vršio i službu svjetovnog upravitelja dobara Kaločke nadbiskupije.⁵⁰ Izgleda da mu je kralj Žigmund 1411. povjerio na upravu i oblast Soli.⁵¹

Ivanov ugled u Ugarsko-hrvatskom kraljevstvu i njegova bliskost sa Žigmundom vidi se i iz slijedećih zbivanja. Kada je u prosincu 1408. Žigmund ustanovio viteški zmajev red, Ivan je postao jednim od njegovih članova prvoga razreda, a u tom su razredu bila samo dvadesetčetvorica velikaša, koji su time ujedno postali i tajnim kraljevim savjetnicima.⁵²

Osim toga, treba reći da je Ivan uvijek bio prisutan prilikom važnih događaja. Tako se 1412. godine poimence spominje među velikašima koji su prisustvovali potpisivanju mirovnog sporazuma između Žigmunda i poljskoga kralja Vladislava Jagela i velikim svečanostima koje su tom prigodom priređene u Budimu.⁵³

Ivan je i dalje aktivno sudjelovao i u borbama protiv Osmanlija. Nakon što je potkraj 1412. u Srbiju provalio sultan Musa, pritekao je u pomoć despotu Stefanu Lazareviću te se zajedno sa Sandaljem Hranićem tijekom travnja i svibnja 1413. borio na despotovoj strani.⁵⁴

Sljedeće godine, 1414., pak, Ivanove su oblasti u istočnoj Slavoniji napali Osmanlije, koji su prodrli u Bosnu na poziv Hrvoja Vukčića Hrvatinići, koji je tada bio u sukobu sa Žigmundom.⁵⁵ Dio osmanlijskih snaga prodro je sredinom Bosne prema Savi i Dubočcu i odande udario na oblasti Ivana Morovičkog.⁵⁶

Iz iste godine sačuvana nam je još jedna isprava koja dokazuje Ivanov ugled i moć. Dana 6. siječnja 1414. u Cremoni Žigmund je izdao povelju kojom je nadbiskupa Ivana Kaniškog i palatina Gorjanskog imenovao za upravitelje kraljevina Dalmacije, Hrvatske i Ugarske i svoje zamjenike za vrijeme odsutnosti, no, uz njih je kao osobu koja uživa poseban položaj osim dalmatinsko-hrvatskog bana Ivana Albena,

⁴⁹ V. Klaić, *Povijest*, 2: 375-376.

⁵⁰ P. Engel, *KMG/MVA*, navod: Maróti.

⁵¹ V. Klaić, *Povijest*, 3: 58.

⁵² MOL, DL 9470.

⁵³ Više vidi u: V. Klaić, *Povijest*, 3: 61-62.

⁵⁴ Ferdo Šišić, *Vojvoda Hrvoje Vukčić Hrvatinić i njegovo doba (1350.-1416.)* (Zagreb, 1902.), 225-226; V. Klaić, *Povijest*, 3: 80.

⁵⁵ O događajima koji su prethodili Hrvojevom pozivu Osmanlijama, njegovim sukobima s drugim velikašima te Žigmundom vidi u: V. Klaić, *Povijest*, 3: 79-87.

⁵⁶ V. Klaić, *Povijest*, 3: 87.

slavonskog bana Pavla Čupora, mačvanskih banova Ladislava i Emerika Iločkog i usorskog vojvode Ivana Gorjanskog, naveo i Ivana Morovičkog.⁵⁷

Ivan je sudjelovao i u borbama protiv Osmanlija i Hrvoja u Bosni 1415. godine, te je zajedno s mnogim drugim velikašima nakon boja u župi Lašvi pao u tursko zarobljeništvo.⁵⁸ Iako su odmah započeli pokušaji da se zarobljenike oslobodi odnosno otkupi, a za što se posebno zalagao Ivan Gorjanski, koji se je, iako je također bio zarobljen na Lašvi, nekako, na nama nepoznat način, uspio osloboditi do rujna 1416. godine, te su se u Pečuhu 5. rujna 1416. čak sastali i velikaši i plemići Vukovske i Baranjske županije kako bi se dogovorili oko načina na koji će iz osmanlijskog zarobljeništva otkupiti više zarobljenika među kojima i Ivana Morovičkog, za zarobljenike povoljno rješenje nije postignuto.⁵⁹ Ivan je u zatočeništvu ostao sve do 1419. kada se uspio otkupiti za svotu od 40.000 forinti, što je predstavljalo golem novac.⁶⁰ Činjenica da su Morovički sami mogli platiti toliki otkup, svjedoči o njihovoj gospodarskoj moći, no to je ujedno moralo predstavljati i znatan financijski udarac. Ipak, njihov je imetak i dalje bio znatan, a u narednim godinama još su ga uvećali.

Ivan se i nakon četverogodišnjeg zarobljeništva i dalje isticao u borbama protiv Osmanlija. Godine 1427. zapovijedao je vojskom koja je iz Erdelja provalila u Vlašku. Cilj vojne bilo je zarobljavanje i zbacivanje vojvode Radula, osmanlijskog vazala, te vraćanje vojvode Dana koji se pred Osmanlijama sklonio u Erdelj.⁶¹ Za uspjeh u ovome pohodu Žigmund mu je darovao posjed Veliku u Križevačkoj županiji. U darovnici se navodi da je Ivan u ovaj rat poveo brojnu četvu o svom trošku, da je podnosio glad, hladnoću, razne nevolje, da je Radula i Osmanlije protjerao iz Vlaške, a vojvodu Dana vratio na njegov položaj, te stanovnike koji su pristali uz Osmanlije prisilio da se opet pokore Žigmundu.⁶²

Prema vojnoj osnovi koju je krajem 1432. ili početkom 1433. donio Žigmund i prema kojoj je zemlja trebala biti podijeljena u tabore, Ivan je pripadao usorskom taboru, koji je ujedno bio i najveći. Treba istaknuti da je bilo predviđeno da on treba sa sobom povesti čak 1000 konjanika. U usorskom taboru samo su mačvanski banovi trebali dati više konjanika (4000).⁶³

⁵⁷ Gy. Fejér, Fejér, *Codex diplomaticus*, 10/8: 546.

⁵⁸ V. Klaić, *Povijest*, 3: 91.

⁵⁹ Kako su preko despota Stefana Lazarevića saznali da bi Osmanlije zarobljenike bili voljni pustiti za 65.000 zlatnih forinta, plemići sakupljeni u Pečuhu odlučili su da će sami nešto priložiti, a potom da će skupljati priloge po drugim krajevima Kraljevstva te u drugoj polovici listopada sakupljenu otkupninu poslati Ivanu Gorjanskom i Mihajlu Stjepanovu, koji će je predati pouzdaniku cara i srpskog despota. No, taj je pokušaj otkupa zarobljenika izgleda završio bez rezultata.

⁶⁰ V. Klaić, *Povijest*, 3: 100-101; F. Šišić, *Vojvoda Hrvoje*, 235.

⁶¹ V. Klaić, *Povijest*, 3: 134-135.

⁶² V. Klaić, *Povijest*, 3: 135.

⁶³ V. Klaić, *Povijest*, 3: 152. O Žigmundovoj vojnoj organizaciji vidi i V. Klaić, *Povijest*, 5: 42.

Ivan je sudjelovao i u vijećanju koje je nakon pada Smedereva 1439. godine, u Titelu sazvaio kralj Žigmund i na kojem se trebalo odlučiti što će se poduzeti za obranu zemlje. Analizirali su se razlozi tadašnjih neuspjeha te planirala vojna za sljedeću godinu.⁶⁴

Osim direktnim sudjelovanjem u borbama, Ivan se istakao i utvrđujući svoje posjede. Tako je izgradio *castrum* u Moraviću, kao i onaj u Valpovu.⁶⁵

I Ivanov sin Ladislav bio je mačvanskim banom od 1441. do 1443. godine, a kao župan županija Arad, Békés, Zarand spominje se od 1441. do 1444.⁶⁶ U Ladislavovo vrijeme Morovički su u svojim rukama imali posjede u županijama Pilis, Pest, Belső-Szolnok, Bihar, Békés, Torontal, Zarand, Arad, Bodrog, Bač, te Vukovskoj, Srijemskoj i Križevačkoj županiji.⁶⁷

Sačuvana nam je isprava kojom je Ladislav posvjedočio da su u Srijemu «neke varoši i sela kroz mnogo godina bile zaražene sljedbom krivovjernih husita», ali da ih je Jakov de Marchia obratio.⁶⁸

Ladislavov sin i Ivanov unuk Matija bio je također mačvanskim banom. Vrela ga kao vršioca te dužnosti uz prekide spominju od 1469. do smrti 1476. godine.⁶⁹ Matija je inače bio u braku s Margaretom, kćerkom Osvalda Szilágyja. Tim brakom Morovički su došli i u srodstvo s kraljem budući da je Margaretin otac Osvald bio brat Elizabete Szilágy, majke kralja Matijaša Korvina.⁷⁰

Matija i njegov brat Ludovik bili su na strani Matijaša Korvina i u trenutku kada su mnogi plemići na čelu s Nikolom Iločkim i Ladislavom Gorjanskim željeli dovesti na ugarsko-hrvatsko prijestolje Friedricha III Habsburgovca. Obojica su bili među plemićima koji su 10. veljače obnovili zakletvu vjernosti kralju te mu obećali da će ga braniti od svih protivnika i da neće priznati drugoga kralja osim njega. No, Matijaš im je tada morao obećati da će ih uzdržati u njihovim pravima te da dosad obdržavana prava i običaje ni u slučaju potrebe neće promijeniti bez njihova savjeta i pristanka.⁷¹

⁶⁴ V. Klaić, *Povijest*, 3: 190.

⁶⁵ P. Engel, *Magyarország világi*, 1: 365, 454.

⁶⁶ P. Engel, *KMG/MVA*, navod: Maróti.

⁶⁷ P. Engel, *Magyarország világi*, 2: 155; Pál Engel, *Magyarország középkor végén*, PC CD-ROM (Budimpešta, 2002).

⁶⁸ V. Klaić, *Povijest*, 5: 50-51.

⁶⁹ Usp. npr. MOL, DL 7891, 16989, 17008, 33426, 83082, 83090, 102593, 103713, DF 233122, 233516.

⁷⁰ P. Engel, *KMG/MVA*, navod: Maróti,

⁷¹ V. Klaić, *Povijest*, 4: 31.

Ladislavovom smrti 1476. godine obitelj Morovičkih izumrla je u muškoj liniji. Posljednji član ove obitelji bila je Magdalena, kćerka Matijina brata Ludovika, koja se u vrelima spominje do 1500. godine.⁷²

Na taj je način s povijesne pozornice na vrhuncu moći nestala obitelj koja se polako uspinjala od obitelji koja je ulogu igrala prvenstveno na lokalnoj, županijskoj razini, do obitelji koja je pripadala među najistaknutije obitelji Ugarsko-hrvatskog kraljevstva.

Ovaj mali prilog tek u osnovnim crtama govori o povijesti Morovičkih, mnoge su teme ostale i nedotaknute, a druge su tek dodirnite. No, nadam se da će ipak u budućnosti ovaj tekst moći poslužiti kao polazna točka za dalja istraživanja, a možda i da će nekoga i zainteresirati za ovu obitelj.

Die Morovičer (Maróti) aus dem Adelsgeschlecht Gut-Keled

Zusammenfassung

Die Familie der Morovičer stammt aus dem Adelsgeschlecht Gut-Keled, eines der ungarischen Adelsgeschlechter, welche von den deutschen Rittern, die im 11. und 12. Jahrhundert nach Ungarn kamen, stammen. Wenn wir die Geschichte dieser Familie im Ganzen betrachten, sind zwei Grundetappen zu unterscheiden. Zur Zeit von Michael, seinen Sohnes Stephan und Stephans Söhne sichert die Familie ihre Grundbesitze und festigt ihre Lage in der Gespanschaft von Vukovo durch verschiedene königliche Geschenkkurkunden. Seit der Zeit von Stephans Enkeln spielen die Angehörigen der Familie eine bedeutende Rolle auch auf größerem Gebiete des Ungarisch-Kroatischen Königsreiches und erwerben auch landesweit Besitze. Ivan von Morović war mit kürzeren Unterbrechungen, von 1397 bis 1410 und dann wieder von 1427-1428 der Banus von Mačva. Außerdem war er der Gespan von Sikul (1397-1398) sowie Gespan der Gespanschaften Baranya, Bács, Tolna, Bodrog und Vukovo. Ivans Sohn Ladislaus war von 1441-1443 Banus von Mačva und als Gespan der Gespanschaften Arad, Békés, Zarand wird er von 1441 bis 1444 erwähnt. Ladislaus Sohn und Ivans Enkelsohn Matija wird ebenfalls als der Banus von Mačva erwähnt (mit Unterbrechungen von 1469 bis zu seinem Tode 1476).

⁷² P. Engel, *KMG/MVA*, navod: Maróti.